

Nina Larsson
Förbundschef Studieförbundet Vuxenskolan
nina.larsson@sv.se

Till/ Kungliga Biblioteket
strategi@kb.se

Remissyttrande från Studieförbundet Vuxenskolan över "Från ord till handling – på väg mot en nationell biblioteksstrategi"

Studieförbundet Vuxenskolan (SV) avger härmed vårt remissvar över "Från ord till handling – på väg mot en nationell biblioteksstrategi".

SV är ett av tio statsbidragsberättigade studieförbund. SV består av 28 avdelningar med verksamhet i landets alla kommuner. Årligen genomför SV ca 50 000 studiecirkelar med drygt 300 000 deltagare. 19 500 cirkelledare är engagerade i verksamheten och SV genomför varje år 50 000 kulturprogram med ca 2 miljoner deltagare. SV samverkar på nationell nivå med ca 50 centrala organisationer och drygt 1 000 lokala föreningar och organiserade nätverk.

SV har en stark förankrad verksamhet och historia kopplat till bildning och folkbibliotekens framväxt och väljer bl a därför att yttra oss.

Inledningsvis vill vi tacka utredaren för det öppna och transparanta sätt som utredningsarbetet hittills bedrivits på. Detta öppna sätt bör andra statliga utredningar dra lärdom av.

Men samtidigt vill rikta kritik att det saknas en Lätt läst-version, vilket vi tyvärr upplever gäller i stort sett alla statliga utredningar. När utredaren i "Från ord till handling – på väg mot en nationell biblioteksstrategi" inbjuder medborgarna till dialog men väljer att inte tillse att materialet är tillgängligt för alla utestängs viktiga målgrupper. Vi utgår i alla ifrån att utredaren i sitt slutliga förslag också kommer att presentera en Lätt Läst version. Tillgänglighet för alla är en grund för demokratin.

De problem som utredaren hävdar att biblioteken står inför, är väl kända och kräver därför inte mer utredning utan att: "*Det är dags att gå från ord till handling. Handling för orden.*" I grunden är det en god ansats men vi anser att det som presenteras inte är en nationell biblioteksstrategi. Istället är det mycket mer att likna vid en handlingsplan med många förslag, eller rättare sagt pekpinna, av stort och smått, men där det är andra bibliotekshuvudmän än staten som förutsätts utföra detta. Vi ställer oss frågande till att det är en statlig utredares uppgift att komma med förslag som ska betalas via andra huvudmän utan att ange hur den finansieringen ska ske. Vi har också uppfattat det som att även andra remisser pekar i samma riktning.

Att finansiera ytterligare insatser via Kultursamverkansmodell utan att tillföra nya statliga resurser vill vi bestämt avråda från. Kultursamverkansmodellen är redan i dag underfinansierad vilket bl a tar sig uttryck i att samverkan med civilsamhällets organisationer inte utvecklats på det sätt som är motiverat utifrån ett hela Sverige perspektiv och som var en av grundtankarna i Kulturutredningen.

Handlingsplanen, innehåller i sig ett antal bra konkreta förslag, men vi är av den uppfattningen att det fortfarande behövs en samlad strategi där biblioteken sätts i en kontext med övriga aktörer på exempelvis folkbildnings- och kulturområdet. Det behövs idéer på en

ökad samverkan med andra aktörer främst inom civilsamhället men också med privata aktörer och att detta då är förankrat hos dessa parter.

Ansvars- och arbetsfördelning inom en nationell biblioteksstrategi

Vi kan se att många av de förslag som redovisas är relevanta men vår principiella utgångspunkt är att de ska bedömas och hanteras av dem som ansvarar för verksamheten, tex. lokala och regionala bibliotekshuvudmän. Gärna i en formulerad nationell strategi men med en tydlig ansvarsfördelning. Den som berörs och betalar ska också vara ansvarig. Det är en grundläggande viktig princip.

Förslagen bör därför ses som en katalog av tänkbara insatser för att nå syftet med en nationell biblioteksstrategi, dvs att skapa ett nationellt finmaskigt och heltäckande nät av olika typer av bibliotek som tillsammans ger alla människor en god tillgång till det som är bibliotekens samlade uppgifter, dvs en infrastruktur i vilken bla. statens roll klargörs.

Fortsatta arbetet – arrangera ett dialogforum

Ett sätt för utredaren att hantera denna viktiga principiella frågeställning kan vara att tex publicera inkomna remissyttranden, preliminärt dra slutsatser av dessa och presentera dem i ett dialogforum, rådslag, för att söka nå en samsyn vad som bör vara omfattning och inriktning av en nationell biblioteksstrategi. Till detta forum ska naturligtvis remissinstanserna inbjudas men också vara öppet för andra intresserade.

Ett sådant arbetssätt inför det slutliga förslaget skulle ligga mycket väl i linje med det öppna arbetssätt som utredaren hittills valt och göra att strategin får en bred förankring. Studieförbundet Vuxenskolan är beredd att medverka i ett sådant dialogforum/rådslag.

Några konkreta kommentarer

Även om vi riktar kritik mot utredarens väg att välja handlingsplan framför en samlad nationell strategi och den detaljnivå som utredaren presenterar, väljer vi trots detta att lyfta några konkreta påpekanden:

När det gäller tillgänglighetsaspekten så uppfattar vi att utredaren fokuserat på det ansvar som MTM ska ha för att tillgängliggöra litteratur och andra medier. Men inget - vad vi kan uppfatta - om bibliotekens eget ansvar. En fråga att ställa sig är vilket ansvar biblioteken har för att litteraturen ska nå personer som inte kan tillgodogöra sig den på egen hand, exempelvis de som behöver någon som läser för dem och där ljudböcker och talsyntes inte är lösningen. Det bör vara en självklarhet att alla, oavsett olika behov, får rätt till publiceringen av i olika medier vid en och samma tidpunkt.

Överhuvudtaget ser vi behov av att utveckla demokratibegreppet och den roll som biblioteken, kan och ska spela i arbetet med att stärka det lokala demokratiarbetet. Biblioteken kan utvecklas i det arbetet förutsatt att man söker och genomför aktiviteter tillsammans med civilsamhället i allmänhet och studieförbunden i synnerhet.

Vi tror inte att biblioteken kan klara en sådan utökad uppgift enbart på egen hand. Biblioteken kan aldrig med begränsade resurser nå samma breda kontaktytor i lokalsamhället som exempelvis studieförbunden som i den lokala miljön fungerar som ett nav för kultur- och föreningsliv.

Vi saknar också ett resonemang, och i så fall förslag, på hur utredaren tänker sig att biblioteken ska klara uppdraget att avspegla en mångfald i såväl verksamhet som personalsammansättning; ex personer från andra kulturer; personer som inte står för den normala normen; personer med funktionsnedsättning

I direktiven skriver regeringen att man vill att utredaren ska titta på de kulturella aspekterna som förmedlare och viktig aktör för kulturlivet. I strategin saknar vi det perspektivet och därmed också förslag hur det ska utvecklas. I det sammanhanget saknar vi också ett resonemang vilken roll andra aktörer kan spela, exempelvis samlingslokalorganisationer och ser fram emot framtida tankar kring detta.

Bibliotekens roll som aktör i kulturpolitiken har, enligt vår uppfattning, inte fått tillräcklig stor uppmärksamhet. Den, på många ställen i landet, omfattande programverksamheten som bedrivs måste i högre utsträckning än i dag ske i samverkan med studieförbund och civilsamhället för att få ett verkligt genomslag. Studieförbunden och den mångfald av föreningar som vi som studieförbunden arbetar tillsammans är på många platser i landet en garant för en starkt lokalt förankrad kulturverksamhet. Detta är ett exempel på ett område som skulle kunna vara föremål för ett rådslag (se ovan).

Folkbildningens roll för bl.a. läsfrämjande insatser ges i "strategin" inte den roll som vi tycker är rimlig och relevant. Biblioteken, folkhögskolorna och studieförbunden har genom åren haft starka samband vilka tyvärr brutits upp under senare tid. Det är dags att återgå till mer av samverkan, inte minst lokalt, kring olika kulturverksamheter, för att utveckla läsandet som en grundläggande rättighet och lokalerna som viktiga mötesplatser i ett öppet, inkluderande och hållbart demokratiskt samhälle.

Stockholm 2018-10-30

Nina Larsson
Förbundschef
Studieförbundet Vuxenskolan
nina.larsson@sv.se